

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФОРМАТОРІВ У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ФРАНЦІЇ

Гончаренко О.В.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчання педагогічної майстерності фахівців-практиків державної служби для ефективної передачі своїх практичних навиків вимагає пошук особливих методів та форм. Особливу роль у вирішенні такої задачі має визначення змістової наповненості педагогічної діяльності практиків. Аналіз типів підвищення кваліфікації державних службовців Франції, їх характерних рис та умов, наукових розробок французьких науковців надав можливість встановити головні компоненти педагогічної діяльності форматорів, залучених до системи підвищення кваліфікації французьких посадовців. Надана структура діяльності французьких форматорів допоможе відповідальним за навчання залучених фахівців-практиків розуміти сутність їх діяльності та доцільно будувати зміст навчання.

Ключові слова: державний службовець, форматор, підвищення кваліфікації, педагогічна діяльність, Франція.

Постановка проблеми. Забезпечити кожного сучасного посадовця професіоналізмом, збагатити його знання, вміння та навички, здатністю вирішувати нагальні завдання на виконання функцій держави має практична спрямованість процесу навчання системи підвищення кваліфікації державних службовців.

Для забезпечення практичної складової навчання, закладами підвищення кваліфікації залучаються фахівці-практики державної служби. Саме вони є носіями інформації, щодо ефективного вирішення завдань професійної діяльності безпосередньо на державній службі та згідно нового закону України «Про вищу освіту», належать до учасників освітнього процесу [1].

Але на сьогодні, лівова частка залучених практиків у центрах підвищення кваліфікації обмежується лише виступами на семінарах, участю у дискусіях, іноді у лекціях. Впровадження інноваційних методів навчання: тренінги-марафон-семінари, бесіди-дискусії, «круглі столи», діалогове навчання, «дебати», співпраця в команді, ділові та імітаційні ігри – продовжують здійснюватися переважно академічними викладачами, що зумовлено відсутністю відповідної педагогічної підготовки у фахівців-практиків.

Національна академія державного управління при президентові України організує експериментальні педагогічні майданчики задля навчання викладачів системи підвищення кваліфікації. У більшості – це тематичні заходи навчання (лекції, тематичні зустрічі) для аспірантів, докторантів або викладачів академії та центрів перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців. Щодо педагогічної підготовки фахівців-практиків, деканам факультетів, завідувачам кафедр та директорам РІДУ (регіональним інститутам державного управління) рекомендуються проводити пошуки в цьому напрямку [2].

Для вирішення, поставленої задачі, необхідно враховувати той факт, що викладання для зазначеної групи практиків це додаткова специфічна робота, яка вимагає особливу підготовку для ефективної передачі професійних практичних навичок. Метою «пошуків» повинно бути встановлення та розробка змісту навчання, який має відрізнятися від звичайної педагогічної освіти. Першим кроком задля досягнення мети, необхідно розуміти змістовну наповненість педагогічної діяльності фахівців-практиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням удосконалення освітнього процесу присвячено широке розмаїття досліджень і публікацій. Серед відомих науковців слід відмітити В. Лугового, В. Гошовську (безперервна освіта), С. Хаджира-

даєву (дистанційна освіта, підходи до підготовки державних службовців у системі післядипломної освіти), М. Білинську, Н. Синицину, В. Ляпідуса (упровадження стандартів освіти), В. Сороко (принципи та завдання системи професійного навчання державних службовців), З. Сіоніхіну (професійна компетентність викладачів) Н. Калашник (самоосвіта державних службовців), М. Міненко (діяльність центрів перепідготовки та підвищення кваліфікації).

Незважаючи на широкий інтерес сучасних науковців, щодо покращення рівня професіоналізації державних службовців та компетентності викладачів системи підвищення кваліфікації, поза увагою залишається питання щодо змісту навчання фахівців-практиків державної служби. У звітах центрів підвищення кваліфікації розглядаються лише недоліки їх педагогічної діяльності, причини недовгої передачі професійних навиків, та лунають пропозиції щодо необхідності проведення з такими фахівцями тематичних навчань з питань педагогічної майстерності.

Сьогодні, коли Україна декларує європейський шлях розвитку, вивчення досвіду Європи з навчання фахівців-практиків педагогічної майстерності є корисним для подальшого його запозичення українськими закладами підвищення кваліфікації.

В попередніх доробках нами вже було обґрунтовано вибір вивчення та запозичення саме французького досвіду з навчання фахівців-практиків, з'ясовано їх офіційну назву – «форматор», встановлені причини необхідності їх професіоналізації, проаналізовано досвід застосування педагогічного інструментарію щодо підготовки форматорів до процесу навчання державних службовців, розглянуто сутність методу педагогічної інженерії [3-5].

Мета даної статті полягає у визначенні змістової наповненості педагогічної діяльності французьких форматорів на основі аналізу типів, умов та принципів підвищення кваліфікації державних службовців Франції

Виклад основного тексту. Сучасне набуття компетентності французькими державними службовцями, як здатності ефективно виконувати професійні завдання здійснюється переважно не завдяки навчанню за програмами підвищення кваліфікації, а в процесі виконання посадових обов'язків і самоосвіти, що знаходить своє підтвердження у існуючих на сьогодні чотирьох типах підвищення кваліфікації:

- 1) супутнє навчання;
- 2) навчання в «професії»;
- 3) підготовка до конкурсів та екзаменів;
- 4) навчання «індивідуальний проект» [6 с. 79].

Задля кращого розуміння кожного типу навчання нами надається наступна таблиця 1.

Детальний розгляд наведених типів допоміг нам спостерігати за практичологічним втіленням принципів навчання притаманних саме навчанню державних службовців: професійне зростання особистості, принцип неперервності, андрагогіка, інноваційність, неперервність, диференціація, елективність, акмеологічність, синергетичність.

Такий стан речей вимагає від розробників та відповідальних за процес підвищення кваліфікації державних службовців створення особливих умов та використання відповідних форм навчання.

Здійснений нами аналіз щодо форм навчання довів, що в процесі підвищення кваліфікації державних службовців Франції переважне місце займає така форма навчання як «обмін» (відрив державного службовця від робочого місця для роботи в іншому аналогічному органі чи установі з метою придбання практичного досвіду), та індивідуальне навчання за дотриманням педагогічної доктрини відкритого навчання, яка ставить в центр надання слухачам можливості вибору:

- середовища та медіа – друкованих, онлайн-вих, телевізійних або відео;
- місця навчання – вдома, на робочому місці, у навчальному закладі;
- темпу навчання – із чітко заданим темпом або без чіткої структури;
- механізмів підтримки – допомога викладачів на вимогу, аудіоконференції або навчання, яке базується на технічній підтримці комп'ютера;
- моментів початку та завершення.

Такий стан речей вимагає від форматорів засвоєння широкого педагогічного інструментарію, та визначає певні особливості змістовної наповненості його діяльності.

Зазначимо, що в науці домінуючим розумінням педагогічної діяльності є те, що це особливий вид соціальної діяльності, який передбачає передавання від старших поколінь до молодших накопичених людством культури і досвіду, створення умов для їх особистісного розвитку і підготовки до виконання певних соціальних ролей у суспільстві [7].

Щодо особливостей діяльності форматора, то в першу чергу французькі дослідники приділяють увагу індивідуальним особливостям самого форматора: «...дії форматора засновані на його попере-

дньому досвіді, його стилі роботи, бажаннях та відмовах. В процесі навчання він застосовує не тільки свої знання але й свою особистість». «...існують люди, з якими процес навчання проходить легко, але і існують ті, які ставлять перед собою різні бар'єри. Є дні, де ентузіазм спілкування розповсюджується на всіх учасників, але й бувають, коли стажери постійно дивляться на годинник в очікуванні кінця дня. Існують форматори, які постійно розмовляють, і ті, які слухають, маючи при цьому однакові навички і кваліфікацію». «Діяльність форматора настільки ж різноманітна, як різноманітна аудиторія державних службовців, які проходять підвищення кваліфікації та ситуації в якій він, форматор, потрапляє протягом навчання». Це насамперед відносини між учасниками навчання. Мова йде не тільки про застосування професійних методів, а й про відображення особистості в цілому» [8, с. 77].

Таким чином першим компонентом діяльності форматора є забезпечення емоціональної комфортності процесу навчання, налагоджування взаємодії між учасниками процесу навчання, та забезпечення емоціональної комфортності.

Французький науковець Анаїс Фонтено стверджує, що складність професії форматора визначається його метою під час навчання «...сучасна мета форматора в процесі підвищення кваліфікації не зводиться до пояснення технічних правил, нормативних змін та принципів організації діяльності державних службовців. Це визначає напруженість між протилежними полюсами: з одного боку – очікування стажерів державної служби, які проходять підвищення кваліфікації та очікування результатів цього підвищення установою, від якої вони були відряджені, або між передачею знань спрямованих на отримання досвіду з практики та обміном навичок зосереджених на потребах окремих осіб та установ» [9, с. 32].

Тобто, мета форматора полягає в передачі методів роботи та досвіду.

Цей же автор стверджує, що діяльність форматора обертається навколо трьох функцій:

- функції управління – постійно підводити висновки, проводити опитування, коротко та точно висловлювати свої думки, забезпечувати якість обміну та участь усіх стажерів;
- функції контролю – перевіряти, що усі його зусилля були направлені на сумісну прогресію державних службовців.

Таблиця 1

Зведена таблиця типів підвищення кваліфікації державних службовців у Франції

Тип навчання	Ініціатива запиту	Процес рішення/місто проведення	Користь від навчання	Час навчання	Фінансування
Супутнє навчання	Керівництво підрозділів державного органу	Обов'язкове навчання/в органах державного управління (колективне навчання)	Робота державного органу	Короткий термін	За рахунок бюджету відповідного проекту
Навчання в «професії»	Державний службовець	Переговори з керівником в рамках багаторічного індивідуального плану/в органах державного управління, індивідуальне навчання	Придбання цінних навичок державним службовцем	Короткий, середній та довгий термін	Держава
Підготовка до конкурсів та іспитів	Державний службовець	Навчання задля придбання необхідних знань для просування по службі/в органах державного управління, або в навчальних закладах	Соціальне просування у разі успіху. Набір адміністративних кадрів	Короткий або середній термін	Держава
Індивідуальний проект	Державний	Визнання службовця/індивідуальне навчання, самоосвіта	Особистий розвиток Соціальне просування	Середній термін	Держава

• функції продуктивності – бути експертом своєї галузі задля ефективної передачі досвіду;

Рис. 1. Структура педагогічної діяльності французьких форматорів

Якщо поєднати перші дві функції, то ми спостерігаємо за такою діяльністю, як управління процесом навчання. Остання функція це ланцюжок зв'язку з наступним компонентом діяльності – професіоналізацією.

Під час своєї діяльності форматор не повинен бути задоволений ідеєю «я все вмію», він має на-

вчатися розвиватися в різних контекстах. Професіоналізація означає для професіонала бути компетентним форматором, здатним вирішувати задачі мобілізуючи свої знання в дії. «Крім практичних знань, форматор повинен відчувати справжню пристрасть до навчання та передавати те, чому він навчився у інших» [8 с. 39]. Таким чином діяльність форматора має наступну структуру (Рис. 1).

Надана структура допомагає спостерігати за комплексом властивостей діяльності форматора. Професіоналізація, яка виступає найвищою ланкою структури, є синтезом усіх компонентів, та дозволяє форматору еволюціонувати у подвійній сфері діяльності, а саме в педагогічній та професійній.

Висновки і пропозиції. Як висновок зазначимо, що праксіологічне втілення принципів навчання державних службовців у типах підвищення кваліфікації французьких посадовців вимагає не тільки використання особливих форм навчання, а й визначає певні особливості змістовної наповненості педагогічної діяльності форматорів за наступними компонентами: індивідуальне перетворення (розуміння ролі форматора), передача методів та досвіду, управління процесом навчання. Професіоналізація, як синтез усіх компонентів є тим самим навчанням, що потребують українські фахівці-практики. Подальше вивчення змісту професіоналізації форматорів, надасть можливість визначити логістику змісту навчання фахівців-практиків.

Список літератури:

1. Закон України «Про вищу освіту» Розділ X Учасники освітнього процесу. Стаття 52. Категорії учасників освітнього процесу [Електронний ресурс] / Закон від 01. 07. 2014 № 1556-VII Режим доступу: <http://vzn.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>
2. План дій національної академії державного управління при президентові України на 2012-2015 роки [Електронний ресурс] / Національна академія державного управління при президентові України – 2012– Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/reforma_NADU/plan_diy_2012-2015.pdf
3. Гончаренко Е.В. Французский опыт профессионализации форматоров системы повышения государственных служащих / Е.В. Гончаренко // Современные проблемы и перспективы развития педагогики психологии: сборник материалов 3-й научно-практической конференции Махачкала: ООО «Апробация», 2014. – 142 с., с. 80.
4. Гончаренко О.В. Аналіз педагогічного інструментарію викладачів системи підвищення кваліфікації державних службовців (досвід Франції) / О.В. Гончаренко // Наукові записки малої академії наук: (збірник наукових праць). – К.: ТОВ «СІТІПРИНТ». – 2013. – 240 с. – (Серія: Педагогічні науки, вип. 4).
5. Гончаренко О.В. Використання сучасного педагогічного інструментарію в професійній освіті державних службовців: французький досвід та українські перспективи / О.В. Гончаренко // Новий Колегіум Науковий інформаційний журнал. – 2013. – № 3. – С. 26-30.
6. La politique de formation continue des agents de l'Etat et des hôpitaux [Електронний ресурс] / Rapport d'évaluation – 2003 – Режим доступу: <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/034000638/0000.pdf>
7. Ягупов В.В. Педагогіка / В.В. Ягупов // Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
8. Martin J-P. & Savary E. Formateur d'adultes, se professionnaliser, exercer au quotidien. CAFOC de Nantes / J-P. Martin & E Savary // Editions de la chronique sociale – 1996 – 360 с.
9. Anaïce Fonteneau La professionalisation des formateurs contribution à la construction d'une ingénierie de formaton / Anaïce Fonteneau Université François Rabelais – Tours UFR Arts et Science Humaines. – 2009 – 231 с., с. 45.

Гончаренко Е.В.

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

ОСОБЕННОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ФОРМАТОРОВ В СИСТЕМЕ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ ФРАНЦИИ

Аннотация

Обучение педагогическому мастерству специалистов-практиков государственной службы для эффективной передачи своих практических навыков имеет свою особенность и требует поиска особых методов и форм. Особую роль в решении такой задачи играет определение содержания педагогической деятельности практиков. Анализ типов повышения квалификации государственных служащих Франции их характеристик, условий, научных разработок французских ученых предоставил возможность установить главные компоненты педагогической деятельности форматоров в системе повышения квалификации французских чиновников. Приведенная структура деятельности французских форматоров поможет ответственным за обучение специалистов-практиков понять суть их деятельности и целесообразно разрабатывать содержание обучения.

Ключевые слова: государственный служащий, форматор, повышение квалификации, педагогическая деятельность, Франция

Goncharenko O.V.

V.N. Karazin Kharkiv National University

FEATURES OF EDUCATIONAL ACTIVITIES OF SHAPERS IN THE SYSTEM OF ADVANCED TRAINING OF PUBLIC OFFICIALS OF FRANCE

Summary

Teaching the pedagogical skills to practical experts of public service for efficient transfer of their practical skills requires the search of specific methods and forms. A special role in solving this problem is the definition of semantic fullness of practitioners' educational activities. Analysis of the types of raising state officials' skills in France, their characteristics and conditions, the French scientific research have enabled scientists to establish the principal components of the pedagogical activities of formators involved in the system of training French officials. The given information structure of French formators' activity will be responsible for teaching involved practitioners to understand the essence of practitioners and to build the content of their training better.

Keywords: public official, formator, types of raising the level of skills, educational activities, France.